

Professzorok és diákok

Jubilál a háromszázéves Pázmány Péter Tudományegyetem. Színes plakátok közlik ezt az egyetemtéri központi épület arkádjai alatt báméskodókkal: „*Tercen-tenarium Universitatis Petrus Pázmány, 1635–1935.*” A kapunál díszsisakos rendőrök állnak s bent, a jubileum hangulatához annyira illő boltíves, barokk lépcsőházban, föl egészen az első emeleti auláig — cilinderes, zsakettes tömeg hullámzik. *Tömeg?* — talán inkább igen sok ember, hisz oly nyugodtan, méltóságteljesen, *saját egyéni különállóságuknak teljes megőrzésével* igyekeznek a hazai és külföldi professzorok a jubileumi díszülésre. Latin, angol, német, francia szótőredékek úsznak a levegőben és az egymásbafonódó hangfoszlányok halk zsbongással töltik meg a termet — *de ez a halk zúgás hangosan hirdeti a tudomány nemzetköziségét.*

Ahol a múlt és jövő találkozik

Míg az ünnepség tart, átmegyünk az *Egyetemi Könyvtárba*, ahol most *ünnepi kiállítás* van. Belépünk az olvasóterembe s meglepődve állapítjuk meg, hogy — *megszűnt.* Persze, kitolták a termet betöltő asztalokat s most itt, ahol nap-nap után könyvek, jegyzetek fölé görnyedve dolgoztak fiatal diákok: *az egyetem jövődjéje* — igen itt, *az egyetem multja* foglal helyet. És *a magyar kultúra multja* is. Sokan vannak itt, de úgy látszik, mindnyájan érezzük a „*történelmi levegőt*” — halk, letompított szavak rezegnek a levegőben és elfogódva, valósággal lábujjhegyen jár mindenki a letűnt századok kulturális emlékei között. Tisztára templomi hangulat — de itt tökéletes világosság uralkodik.

„*NOS PETRUS MISERATIONE DIVINA...*” (Mi, Péter, Isten irgalmából...) hirdetik meleg színnel csillogó aranyozott betűk az egyetem alapító oklevelén és elmondják, hogy Pázmány Péter esztergomi érsek 1635 május 12-én alapította meg a *nagyszombati egyetemet*. (Később került Budára, majd mai helyére: Pestre.) Az alapító oklevél mellett vannak a többi kiváltságlevelek is, egy másik üveg-szekrényben pedig a Pázmányról visszamaradt emlékek. Újabb vitrin: *az Egyetemi Könyvtár legrégibb kéziratai*. Látnak az első magyar nyomtatványt, majd Mátyás király világhíres Corviniáit. Belekukkantunk „*Publius Cornelius Tacitusnak*, az igen kiváló történetírónak” munkájába, élvezzük a gyönyörű iniciálékat és azt a *bájos naivságot*, ami a szöveglőtti két szóból árad: „*HIC INCIPIT*” — itt kezdődik, olvasó, vigyázz, nehogy a végénél kezd el olvasni!

„Hog ihatnám”

Következő könyv egy kis *biblia*, amelyben apró, fekete tussal rajzolt gyöngybetűk sorakoznak egy-

— *Eduard Spranger* — hallunk egy hangot és a hang tulajdonosa az előttünk elhaladó, igénytelen külsejű *világhírű német filozófusra* mutat. Szerzetes tanárok jönnek most, szinte kivétel nélkül rendkívül éles arcúval, energikus vonásokkal — majd szakállas, mult-századbajszos, mélykultúrájú arcok, látszik rajtuk az áttanult élet... Egyre jobban érezzük a „hangulatot”, lassankint mi is részesévé vá-lunk: feloldódunk benne és *tiszta, friss örömmel gondolunk a tudomány ünnepére*. Fájdalmas érzés, hogy nem tudunk osztatlanul résztvenni ebben az ünneplésben s egyre hidegebb világossággal, tárgyilagosan látjuk: *a professzorok jubilálnak*. Úgy látszik, *a diákeze-rek is*, akik most vonulnak el feszes arccal, feszes lépéssel — nagyon „strammok”, nagyon nem illenek ide...

másmellő. Az egyik lapon hirtelen megszakad a latin szöveg és az ájtatos bibliaolvasó *rémületes megdöbbenésére* két pirosbetűs szót láthat ékes régi magyarsággal:

— *Hog ihatnám.*

Visszagondolunk a rég elporladt íródiákra, amint napok óta másolja a középkori klastrom boltozatos termében a nehéz latin szöveget... Fáradt már szegény diákecska, de még nagyobb baj, hogy nagyon is száraz a torka... *Ej, hogy ihatnám!* — gondolja és a vidám diák derűs hangulatának „*érenél mara-dandóbb emléké*” szívből jövő ka-cajjal olvassa — *egy későbbi íródiák...*

Végignézzük ezután a kiállítás többi szekrényeit, amelyekben évszázados kari naplók, anyakönyvek, jegyzőkönyvek húzódnak meg. El-sárgult írásokkal üzen a mult. Üzeni, hogy „*Anno 1770*”-ben „*Nemo*” azaz senki sem iratkozott be az orvosi karra és *1771-ben* ugyanez volt az eset. El-sárgult le-vélben üzen 1859-ből *Vámbery Ar-min*, a világhírű magyar Ázsia-kutató, Stambulból *Csengery An-talnak*, hogy válaszáat „*Rechid Effendi, Pera (Constantinople) cím-re*” kéri, mert ez az ő ottani neve... Kéziratok, arcképek, nagynevű pro-fesszorok műszerei láthatók min-denfelé és *Semmelweis*ek, *Eötvös Lórándok*, *Vámberyk*, *Lenhossékok* korára visszagondolva hagyjuk el a kiállítást. Sajnáljuk, hogy itt is csak *a professzorok jubilálnak*, mert a letűnt idők diákjainak mun-járól, életéről alig látnak vala-mit...

Beszélnék a diákok...

Igen, mit éreznek, hogy gondol-kodnak egyetemük háromszázéves jubileumán a diákok? — forgatjuk magunkban a kérdést, amint vissza-terve az egyetemre, a folyosókon sétálgató fiatalembereket megpil-lantjuk. Úgy van, mit helyesel és mit kíván „*a*” diák, akit azelőtt

tányérsapkában verekedni, más jel alatt „államot fölforgatni”, BEAC-bálokon reggelig táncolni, munka-táborban csatornát ásni, sportolni és politizálni, - tanulni és szegény-séggel harcolni látnunk?

Feleljenek ők maguk.

Legelőször fiatal jogászt csipünk el; eleinte szabadkozik, aztán — mint akiben már rég készen van a felelet — kész formába öntve el-mondja véleményét:

— Én az ősi egyetem háromszáz évében a magyar kultúra diadalát látom. Együtt örülök az Alma Ma-terrel, de vannak *megjegyzéseim* is.

— És pedig?

— *Az egyetem nincs kapcsolatban velünk, diákokkal.* Sok kérdésben nem értenek meg bennünket a pro-fesszorok. Különösen érzik ezt a *szegényebb diákok*. Magas a tandíj és nem arányos! Mi, jogászok vi-szont azt látjuk, hogy *állami alkalmazottaknak* nevelnek bennünket és nem a „szabadabb” ügyvédi pá-lyára. Anyagi helyzetünk miatt vi-szont nem tudunk kellően fölké-szülni, állás után kell nézni és így *elszakadunk* lassan az egyetemről. Remélem, hogy *a jubileummal kap-colatban megtalálják a kapcsola-tot az ifjúsággal* — mondja végül.

Ősi egyetem, modern diákok

Sokan gyűlnek körülöttünk össze, közbeszólnak és kiszélesedik a be-szélgetés. A *diákegyesületekre* for-dul a téma.

— Kétféle bajtárs van — mondja az egyik —, *a szegény és a krakéler.*

A szegénynek a tanulás és a pénz-keresés közt oszlik meg az ideje, a krakéler pedig verekszik.

Erre nagy „vihar” támad és a sapkások az „idegen faj” ellen he-vülnek. Föltesszük a kérdést: *he-lyeslik-e a tanítás szellemét?* Egy-más szavába csapva felelnek s a végeredmény az, hogy *nem tartják elég modernnek*. Sokan világosan megmondják: nem elég haladó... reakciós...

Sokáig beszélgetünk még. Ilyene-ket mondanak: progresszív tan-díjat... óriási a diáknyomor... nincs tanszabadság, komoly segítsé-gt kérünk... végül egy hang:

— *A diákság problémája nem ön-álló kérdés.* Megoldása a többi nagy kérdés megoldásával függ össze.

Ebben mindnyájan egyetértenek. Mi is és amint elbúcsúzunk tőlük, arra gondolunk, hogy a 300 éves egyetem mai diákjai sok tévelygés után kezdik látni útjaikat. Egyre többen veszik észre, hogy az ősi egyetem csak akkor telik meg a haladás szellemével, ha a diákság is sürgeti ezt. A mindenbe bele-nyugvó diákegyesületekben szapo-rodnak a hangok: *felekezeti kü-lönbség nélkül összefogni, hogy ki-harcolhassuk a haladás győzelmét!* Ha ez bekövetkezik, az elkövetkező ünnepélyeken *nemcsak a professzo-rok jubilálnak...* —s—ly.